



<http://www.unima.fi/>

SUOMEN NUKKETEATTERI LEHTI



NUKKETEATTERI OSANA LASTENKULTTUURIA

2025

THE FINNISH PUPPET THEATRE MAGAZINE



Jose Salo: Nukketeatterijulistus 2025	04
Timo Väntsi: Jaanan kymmenen vuotta nukketeatterin parissa	06
Minna Lenfeldová: Jee, Paperimies!	08
Marja Nykänen: TEMPS D’M eli TANDEM -festivaali	10
Eliza Tamas: The Magic of Lambe Lambe Theatre: Intimacy in Miniature	14
Jo Hadley (1964–2024)	16
Milla Risku: Punch and Judy - perinteen vaalija	17
Jonnakaisa Risto: Haavemaa - Savolainen Mayhem, Tampereen teatterikesä	18
Leila Peltonen: Annikki Setälän monet roolit – välähdyksiä kulttuurivaikuttajan elämästä	20
Uutisia	23
Timo Väntsi: Palikkateatteri	25
Leila Peltonen: Kirsi Siren: Elämäni näytökset, Into 2025	26
Palkinto Cosimo Galianolle 2025	28
Karim Tsarkov: Mannerheimin uni uudenvuodenyönä Tiibetissä	29
Eliza Tamas: Edustajan raportti – UNIMAn 24. kongressi	31

UNIMA
Maailman nukketeatteriväen yhteistyöjärjestö UNIMA (Union Internationale de la Marionnette) on perustettu Prahassa 1929 ja se on maailman vanhin teatterijärjestö. UNIMAn tavoitteena on toimia poliittisista, uskonnollisista ja rodullisista näkemyksistä riippumatta nukketeatterin edistämiseksi kaikkialla maailmassa. Järjestöön kuuluu tuhansia nukketeatteritaiteilijoita yli 90 maasta, kaikilta viideltä mantereelta.

SUOMEN UNIMA RY
Suomen UNIMA ry on perustettu 11.2.1984. Se kuuluu kansainväliseen nukketeatteriliitto UNIMAan noudattaen sen toimintaperiaatteita ja sääntöjä. Yhdistyksen tarkoituksena on edistää nukketeatteria eri tavoin Suomessa ja ulkomailla sekä kehittää nukketeatterialan kansainvälistä yhteistyötä.

PÄÄTOIMITTAJAN TERVEHDYS

Päätoimittajalta - 2025

Tervetuloa vuoden 2025 Nukketeatterilehden numeroon!

Tämä lehti jatkaa pitkää perinnettä, jossa nukketeatterin monimuotoinen maailma kohtaa lukijansa painetussa muodossa – sivujen tuoksussa, kuvien rytmissä ja tarinoiden äärellä. Jokainen artikkeli tässä numerossa on ikkuna tekijöiden intohimoon ja yhteisön elinvoimaan.

Vuoden 2025 teemana on “Nukketeatteri osana lastenkulttuuria.”

Teema muistuttaa meitä siitä, että nukketeatteri kuuluu kaikille - se on leikkiä, taidetta ja kulttuuria, joka sytyttää mielikuvituksen ja tuo ihmiset yhteen sukupolvien yli. Toivon, että tämän lehden sivuilta löydät inspiraatiota, yhteyksiä ja uusia näkökulmia – olitpa sitten kokenut tekijä tai vasta löytänyt tiesi nukketeatterin maailmaan.

Lämpimin terveisin,

Welcome to the 2025 issue of Nukketeatterilehti - The Finnish Puppet Theatre Magazine.

This printed edition continues the long tradition of sharing the diversity, artistry, and imagination of puppetry in Finland and beyond. Each article opens a window into the passion and vitality of our community.

The 2025 theme, “Puppetry as part of children’s culture,” reminds us that puppet theatre belongs to everyone. It is play, art, and culture intertwined - a form that nurtures imagination, empathy, and connection across generations.

May these pages inspire you and remind you of the joy and wonder that only puppetry can create.

Warm regards,

Editor-in-Chief
Erzsebet Tamas / Eliza



Nukketeatteri 2025
ISSN 1799-0521

PÄÄTOIMITTAJA
Erzsébet Tamás

ULKOASU & TAITTO
Erzsébet Tamás

TOIMITUKSEN YHTEYSTIEDOT
nukketeatterilehti@gmail.com

KIRJOITTAJAT TÄSSÄ NUMEROSSA:

Cosimo Galiano, Eliza Tamas, Jonnakaisa Risto, Jose Salo, Karim Tsarkov, Leila Peltonen, Marja Nykänen, Milla Risku, Minna Lenfeldová, Timo Väntsi

KANNEN KUVA

"Karhu jota ei ollutkaan" oli Teatteri Hevosenkengän historian ensimmäinen esitys. Vuonna 2025 siitä tehtiin uusi versio teatterin 50-vuotisjuhlavuoden kunniaksi. Esityksen on käsikirjoittanut ja molemmilla kerroilla ohjannut teatterinjohtaja Kirsi Siren. Kuva: Pekka Elomaa

JULKAISIJA
Suomen UNIMA ry
Nukketeatteritalo
Lepolantie 19
00660 Helsinki
www.unima.fi
unimafinland@gmail.com

TILOUSHINTA
20€/vuosi. UNIMAn jäsenille
lehti sisältyy jäsenmaksuun.



NUKKETEATTERIJULISTUS 2025

**NUKKETEATTERIJULISTUS 2025 TULEE TÄNÄ VUONNA
POHJOISIMMASTA SUOMESTA, JOSSA VAIKUTTA A JOSE
SALO TEATTERI LIIKUTUKSESTA.**

Hyvät kollegat ja ystävät. Te kaikki rakkaat ihmiset. Hyvää nukketheaterin päivää! Saatuaani pyynnön kirjoittaa tämän vuoden julistus, oli minun silmältävä läpi aiempien vuosien julistuksia. Mikä voimaannuttava kokemus! Lähes 20 vuotta kiihkeitä, innostuneita, tulisieluisia nukketheateria ja kulttuuria ylistäviä tekstejä. Juuri sitä, mitä näinä aikoina kaivataan.

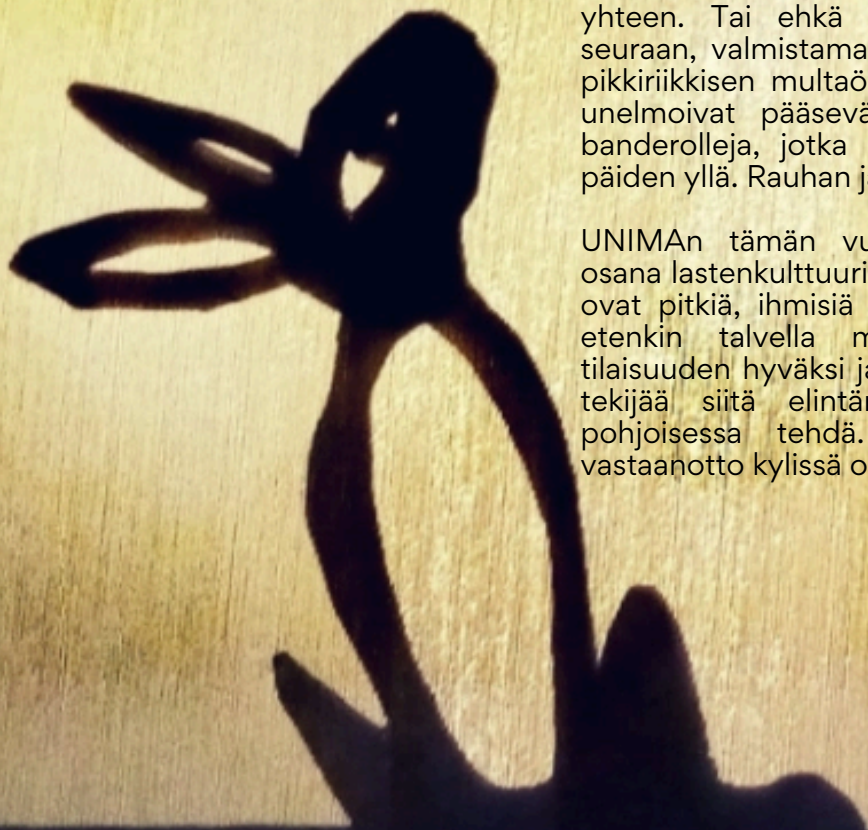


Kuva on esityksestä "Hallayö", kuvaaja Tatu Kantomaa

Ja näistä ajoista: Ne tuntuvat välillä kovin raskailta. Sodat, huoli ilmastosta, lajikato, leikkaukset. Listaa voisi jatkaa kauan. Nukketheaterillisesti ajateltuna voisi jopa harmittaa, että niinkin kätevä ja nukketheaterin teossa erittäin tarpeellinen kapistus, kuin sakset, on nyt valjastettu elämän kurjistamiseen, vahingon tekoon ja niiden toimintaa yritetään suitsia. Esinetheaterin tekijän päähän pälkähtää ajatus: "Kysyttiinkö saksilta koskaan, haluavatko ne olla moisesa mukana? " Ehkä sakset haluaisivat olla avaamassa kirjekuoria, jotka sisältävät myönteisiä apurahapäätöksiä. Ehkä ne haluaisivat leikata kiiltäviä, punaisia silkkinauhoja uusien nukketheateritalojen edessä iloisten ihmisten hurratessa ja läpsyttäessä käsiään yhteen. Tai ehkä ne mielivät muiden työvälaineiden seuran, valmistamaan uutta lastenesitystä, leikkaamaan pikkiriikkisen multaötökän uutta talvitakkia. Tai ehkä ne unelmoivat pääsevänsä tekemään lakanoista komeita banderolleja, jotka sitten liehuisivat korkealla ihmisten päiden yllä. Rauhan ja kulttuurin puolesta.

UNIMAn tämän vuoden teemana on "Nukketheateri osana lastenkulttuuria." Toimialueellani Lapissa välimatkat ovat pitkiä, ihmisiä vähän, varoja niukalti ja olosuhteet etenkin talvella melko haastavat. Haluan käyttää tilaisuuden hyväksi ja kiittää jokaista lappilaista kulttuurin tekijää siitä elintärkeästä työstä, jota he jaksavat pohjoisessa tehdä. "Eijjoohelppoa" mutta lämmin vastaanotto kylissä on palkinto kaikesta vaivasta.

*Kuva on esityksestä "Kuujänis"
Kuva: Jose Salo*





Kuva on esityksestä "Linnunradalla."
Kuva: Tatu Kantomaa

Mielikuvituksen villiä laukkaa pitää kannustaa ja ruokkia pienestä pitäen. Kaikkien lasten on päästävä (muun kulttuurin lisäksi) myös nukketeatterin äärelle, kokemaan se ihme ja kummallisuus, kun porkkana rakastuu tai keittiöjakkarasta tulee avarusraketti, jolla lennetään tapaamaan maailman vanhinta tähteä. Nukketeatteria on tämä kaikki ja mitä varhemmin pääsee lapsi kulttuurielämysten äärelle, sitä useampi heistä sinne myös aikuisena haluaa. Sitä alkaa kaipaamaan. Myötelämisen hetkiä, ilahtumista, surua, kimmastumistakin. Yhteistä leikkiä kun minä tiedän että te tiedätte että minä tiedän että oikeasti vanhat kirjat eivät osaa itkeä eikä vihaisesta appelsiinista ei voi tietenkään tulla presidenttiä. Muuta kuin Ameriikassa.

Lopuksi haluan kiittää jokaista nukketeatterin tekijää kokemastani kollegiaalisuudesta, joka etenkin pohjoisessa yksin työskentelevälle on elinehto. Lisäksi kiitos liikutuksista, taide-elämyksistä, metataseilla kuljeskeluista. Niistä kohotetuista hetkistä katsomossa, kun elämä tuntuu aivan erityisen merkitykselliseltä. Semmoista nukketeatteri aiheuttaa.

Jose Salo
Teatteri Liikutus

Kuva on esityksestä "Puks-Taavi."
Kuva: Jose Salo



JAANAN KYMMENEN VUOTTA NUKKETEATTERIN PARISSA

Kysymykset: Timo Väntsi
Vastaukset: Jaana Lallukka



JAANA LALLUKKA SAI ELÄKEPÄIVILLEEN MILLA RISKUN TEKEMÄN MUISTONUKEN

Suomen UNIMAssa koettiin Historiallinen päivä tammikuun alussa, kun yhdistyksen historian pitkäaikaisen työntekijä, järjestösihteeri Jaana Lallukka aloitti eläkepäivänsä. Tapahtumaa juhlistettiin Suomen Teatterimuseossa pienellä juhlalla, johon kuului opastettu kierros museon näyttelyssä, ja luonnollisesti mielenkiintoisten päähineiden kokeilu. Jotta nukketeatteri ei ihan heti unohdu puutarhatöitä tehdessä, Jaana sai muistoksi vuosistaan nukketeatterin parissa Milla Riskun valmistamaan nukan.

Suomen UNIMA kiittää lämpimästi Jaanaa vuosien työstä, ja eläkepäivien kunniaksi Nukketeatteri-lehti esittikin Jaanalle pakan kysymyksiä. Haastattelu tehty sähköpostitse.

Lyhyesti alkuun, milloin tulit töihin UNIMAAN ja millainen työnhaku oli?

Sain vinkin TNL:n toiminnanjohtaja Eeva-Sisko Artellilta, että UNIMAssa olisi järjestösihteerin paikka auki, hän oli kai bongannut tiedon Tinfon tiedotteesta. Ajattelin heti, että tämähän on kiinnostava paikka ja hain töitä oitis. Maiju Tawast ja Bojan Baric haastattelivat minut, mutta en tullut heti valituksi. Olin jo aloittanut työt muualla, kun Maiju soitti, että paikka on jälleen auki ja epäröimättä tartuin tähän ja muut työt saivat jäädä. Työt alkoivat 01.10.2014, ja ehdin olla unimalainen 10 vuotta ennen eläköitymistä.

Mitä tiesit silloin nukketeatterista ja millainen käsitys sinulla oli tästä taiteenlajista?

Olen kai sitä ikäluokkaa, että nukketeatteri tarkoittaa Kasperia ja Matti Raninia. Eikä minulla ollut aavistustakaan nykynukketeatterista. Maiju antoi käteeni ”Nukketeatteria suomalaisilla näyttämöillä”-kirjan ja sanoi, että lue se! Olin tehnyt pitkän työrupeaman muusikoiden kanssa ja ajattelin, että pärjään ja opin taiteentekijöiltä. Muistan myös lämmöllä kaikkia puheenjohtajia ja hallituslaisia, he olivat lähin työyhteisöni ja auttoivat työssäni.

Onko käsityksesi nukketeatterista kenties muuttunut ja millaisia ovat merkittävät havaintosi?

Käsitykseni on laajentunut valtavasti siitä, mitä se oli. Olen saanut tutustua jäseniin ja nähnyt heidän esityksiään. Jotkut teistä tulivat puhelintutuiksi. Ala on aina kiehtova, koskaan ei tiedä, mitä teoksilta voi odottaa. Taiteilijat kertovat esityksissään maailmasta, joka muuttuu koko ajan. Arvostan tärkeänä elementtinä nykynukketeatterin syntymistä ja sen moninaisuutta ja kansainvälisyyttä. Alan koulutusta kaipaen. Mistä saamme uusia tekijöitä alalle? Uusia unimalaisia? Myös rahoitus huolettaa, sitkeyttä ja resilienssiä tämä aika vaatii. Silti hauskinda on ehkä seurata lapsiyleisön eläytymistä nukketeatteriin! Heistä kasvaa toivottavasti alalle uusia yleisöjä ja ehkä tekijöitäkin.

Miten luonnehtisit UNIMAn tehtävää ja merkitystä pitkässä kaaressa? Yksittäiset painotukset tietysti vaihtelevat vuosittain mutta löytyykö sieltä joku ydin?

UNIMAn tehtävä on mielestäni olla alan taiteilijoiden yhteisö, ja jakaa tietoa nukketeatterista. Nukketeatteri-lehti on tästä oiva esimerkki. UNIMA kokoaa tekijöitä ympäri Suomea, ja luulen, että järjestö on tuki monelle yksittäiselle taiteilijalle. Kansainvälinen yhteistyö on vain piristynyt ja on mahtavaa, että voimme olla suoraan yhteydessä niin kansallisiin keskuksiin kuin päämajaan Ranskaan, mitä kysymyksiä tai tarpeita ikinä jäsenillä herää. UNIMAn merkitys on yhteisöllisyydessä ja yhteistyössä ja uskon, että se on yksi syy, miksi Kansainvälinen UNIMA täyttää muutaman vuoden päästä 100 vuotta. On tärkeää olla mukana.

Vuosittaiset teemojen painotukset ovat minusta hyviä, meillä on erilaisia taiteilijoita ja teemat pyrkivät ottamaan huomioon heidän työnsä, kuten esim lastenteatterin teemavuosi.

Kerro joku mukava muisto tai useampi, jossa koet, että UNIMA tai sinä järjestösihteerinä olet ollut juuri oikeassa paikassa oikeaan hetkeen?

Hyviä muistoja on paljon, esim. mahtavat festarit Nukketeatterin näyteikkuna Stoassa ja Vernissassa ja Lumous Korsossa. Parhaiten on jäänyt mieleen ehkä Maria Baric Companyn kanssa yhteistyössä tehty Meeting Point Finland, upea pohjoismainen katunukkefestari Arana, johon katunukketeatterin opettajat tulivat Kuubasta ja nukenrakentajat kaikista pohjoismaista. Festivaalikulkuueessa oli hienoa olla mukana! Silloinkin puhuttiin paljon pohjoismaisesta yhteistyöstä, joka nyt on toteutunut hienosti pohjoismaiden UNIMA Nordic-luennoilla.

Millaisin ajatuksin ajattelet nukketeatterikenttää nyt eläkkeellä ollessasi ja seuraako nukketeatteri jotenkin sinua vielä eläketöimissasi?

Lämpimin ajatuksin ajattelen kenttää ja sen puurtajia. Tämä kymmenen vuoden matka on ollut avartava ja antoisa! Olen edelleen mukana yhdistyksessä, joka antaa minulle vuosittain valtuudet järjestää kokoperheen tapahtuman, ja siellä nähdään, yllätys, yllätys nukketeatteria! Nukketeatteri tuli siis elämäni ja pysyy. Seuraan tarkasti myös somea, on kiva tietää, mitä alalla tapahtuu.

Millaisia terveisiä haluaisit lähettää jäsenillemme?

Ensiksikin, olette valinneet upean lajin! Toivon aurinkoa, ihania elämyksiä taiteenne parissa ja myös jaksamista. Rakkaat terveiset kaikille, oli ilo olla mukana!

Jaana Lallukan eläkkeelle lähtöä juhliittiin Teatterimuseossa tammikuussa asianmukaisissa lainahatuissa. Mukana myös UNIMAn puheenjohtaja Timo Väntsi.



JEE, PAPERIMIES!

Minna Lenfeldová

Kuvat: Minna Lenfeldová

Voi sitä iloa, kuinka sanomalehti rapisee käsissä kun sitä rutistaa, repii ja rytistää.

Silputusta sanomalehdestä on mukava tehdä kasoja. Ja heittää sanomalehti silppua ilmaan. Luokka täyttyi sanomalehdistä, rapinasta ja iloisesta naurusta.

Työskentelin Suomen Kulttuurirahaston apurahalla lukuvuoden 2023-2024 Jyväskylän kaupungin Vary-luokissa. Teemani työskentelylle oli turvapaikanhakija- ja maahanmuuttajalasten ja nuorten tunne- ja sosiaalisten taitojen vahvistaminen taidelähtöisillä menetelmillä. Vary-luokat ovat perusopetukseen valmistavia luokkia maahanmuuttajataustaisille lapsille ja nuorille, joilla ei ole vielä tarvittavia kielellisiä valmiuksia perusopetuksessa opiskeluun. Vary-luokissa suomenkielen taitotasot ovat isoja ja oppilaiden vaihtuvuus luokissa oli myös suurta elämäntilanteiden, haasteiden ja muuttojen vuoksi. Nukketeatteri työskentelyssä on mahdollista tutkia, kokeilla ja leikkiä eikä kielimuurikaan ole siinä esteenä.

Paperimies-harjoitus oli yksi suosituimpia harjoituksia alaluokkalaisten kesken. Tarvitsimme kasan sanomalehtiä ja maalarinteippiä. Sanomalehdistä aloimme yhdessä rakentaa isoa paperimiestä. Jaoimme tehtävät, ketkä tekevät pään, jalat, kädet ja rintakehän? Ja voi sitä iloa, mikä syntyi paperin rutistelusta ja paperimiehen kokoamisesta maalarinteipillä. Harjoituksessa oppilaat ryhmäytyivät huomaamatta, vaikka yhteinen kieli puuttui se ei vaikuttanut tekemiseen, koska meillä oli yhteinen päämäärä ja tavoite saada paperimies kasaan.

Paperimiehen valmistuttua, meidän piti saada paperimies maasta ylös. Kuinka herätämme paperimiehen eloon? Aloitimme pohtimaan hengitystä, paperimiehen hengittäessä rintakehä liikkuu ylös ja alas.

Hengitykseen tutustuimme myös oman hengityksen kautta, kuinka oma rintakehä liikkuu, kun hengitämme sisään ja ulos. Seuraavaksi pohdimme paperimiehen painoa ja liikkumista, jotta paperimiehen liikkuminen olisi mahdollisimman realistista tarvitaan painon tuntua liikkeisiin. Harjoittelimme kuinka saamme paperimiehen istumaan ja nousemaan ylös. Teimme erilaisia variaatioita paperimiehen kävelystä, kaksi oppilasta liikuttivat paperimiehen jalkoja, samalla oli tärkeä löytää keskittynyt ja yhteinen rytmi niin jalkojen liikuttajien kuin oppilaiden, jotka kannattelivat paperimiehen rintakehää ja antoivat hengitykselle rytmin. Eikä käsiäkään ja päätä saanut unohtaa. Paljon keskittymistä, kuuntelua ja yhdessä tekemistä. Teatterissa on tärkeintä tietää, mitä tekee ja miksi tekee? Harjoittelimme keskittymistä ja läsnäoloa paperimiehen liikuttamisen kautta. Paperimiehen pään liikkeet kertoivat läsnäolosta. Harjoittelimme myös erilaisia tunteita, hengittämällä ja liikkellä loimme erilaisia tunnetiloja.

YHTEISTYÖ-JA SOSIAALISIA TAITOJA VAHVISTAVAA NUKKETEATTERIA

Kuvat: Minna Lenfeldová

Kuinka tunnetila muuttuu, kun paperimies hengitti nopeasti ja voimakkaasti tai hitaasti ja rauhallisesti, sanoitimme tunteita suomenkielellä. Otimme paperimiehen mukaan myös suomenkielen harjoitteluun, osat oppilaista esittivät paperimiehellä verbejä ja toiset yrittivät arvata mistä verbistä on kyse.

Lennokasta oli paperimiehen uiminen ja polkupyörällä ajaminen. Nukketeatteri työskentely paperimiehen kanssa oli oppilaille voimaannuttavaa. Paperimies-harjoitus perustuu keskittymiseen, kuuntelemiseen, yhdessä tekemiseen ja kokonaisvaltaiseen läsnäoloon. Yhdessä tekeminen oli vapauttavaa. Oppilaat joiden suomenkielen opiskelu ja koulurutiiniin tutustuminen olivat vasta alussa loistivat tässä harjoituksessa. Mukavaa oli itseilmaisu ja tunteiden jakaminen muiden kanssa.

Nukketeatteri toimii erityisen hyvin tilanteissa, joissa puhuminen on vaikeaa tai mahdotonta. Tällöin teatterinukke tai paperimies voi ilmaista asioita tekemällä. Oppilas, joka liikuttaa nukkea ei ole huomion keskipiste. Kun huomio on kiinni nukessa, oppilas voi vapaasti ilmaista itseään eri tavoin nukken kautta. Nukkeen käyttö vähentää epäonnistumisen pelkoa ja antaa tilaa ilmaisulle. Nukkeen avulla voi olla suorassa yhteydessä tunteisiin. Nukketeatteri voi toimia porttina sisäiseen maailmaan ja herättää luovuuden prosessin ja saada aikaan onnistumisen kokemuksia ja muistuttaa, että sinut hyväksytään juuri sellaisena kuin olet!

Haastavissa elämän tilanteissa nukketeatterin kautta voi käsitellä haasteita ja tunteita, koska tunteet tapahtuvat nukkejen kautta. Tunteita on hyvä tutkia myös nukkejen kautta, koska oma minä on suojassa nukken takana. Prosessissa voi löytää toivoa muutokseen ja mahdollisuuksiin. Paperimies-harjoitus vahvisti oppilaiden keskinäistä vuorovaikutusta ja ryhmätyötaitoja. Harjoitus antoi myös vahvistavan kokemuksen jokaiselle omasta luovuudesta, onnistumisen kokemuksia ja rohkeutta käyttää suomenkieltä.

TEMPS D'M ELI TANDEM - FESTIVAALI

Marja Nykänen

Kuvat: Marja Nykänen

www.aurora-illusia.com

18-22 syyskuuta Charleville-Mézières 2024

Olin tänä vuonna 2024 ensimmäistä kertaa Charlevillessä ihan vain katsomassa esityksiä, sillä minua kiinnosti nähdä ESNAM -koulun nuorten tekijöiden uusia tuotoksia. Charlevillestähän valmistuu joka kolmas vuosi uusi vuosikurssi ja nyt 14. kurssi on juuri alkanut. Esityksiä olikin runsaasti tarjolla. Seuraavassa jaan kokemuksiani ja mietteitäni noiden viiden päivän ajalta. Valokuvia esityksistä ei saanut ottaa, minkä vuoksi kuvat ovat ulkoesityksiä lukuunottamatta joko ennen tai jälkeen esitysten.

1. HYBRIDITES – risteytyksiä

Festivaalia varten neljä työparia loivat muutaman viikon residenssissä puolen tunnin mittaiset work in progress -esitykset. Työpareissa toinen oli koulun entinen oppilas ja toinen eri alan taiteilija: mukana oli kaksi muusikkoa, yksi kirjailija ja yksi valokuvaaja.

1# Kuusi vuotta sitten valmistunut Valentin Arnoux työskenteli paikallisen pop-tähden Flora Fishbachin kanssa. He esittivät nopeatempoisen, kabaree-henkisen show'n, jossa mallinuket, koreografia ja esiintyjien saumaton yhteistyö korostuivat. Varsinaista kokeellisuutta esitys olisi kuitenkin kaivannut lisää.



2# Kolme vuotta sitten valmistunut Anaïs Aubry oli myös valinnut parikseen muusikon: Charlène Darling toi lavalle monimuotoisen sähkölaitteiston. Heidän esityksessään oli yksi isokokoinen poikanukke, joka nukkui sängyssään suurimman osan esityksestä. Teema oli kai murrosikäisen kapina, johon oli vaikea sanoa mitään. Nuken liikuttelu oli minimaallista, mutta toimivaa – sen sijaan hahmon häviäminen kesken esityksen sängyn taakse herätti kysymyksiä ainakin osassa katsojista.

3# Kuusi vuotta sitten valmistunut Eve Bigontina työskenteli kirjailija Magali Mougél'n kanssa. Heidän teemanaan oli VOG tullen sanoista Violances Obstétricales et Gynécologique eli synnytykseen ja gynekologiaan liittyvä väkivalta. Heidän päänukkeinaan toimivat herra Gynekologi muppettukkena, jonka esitelmään eräs katsoja (itse kirjailija) otti kantaa sekä kankainen vulva, jolla havainnollistettiin naisen sukuelimen toimintaa. Tämä muistutti minua 1700-luvun ranskalaisen kättilön Angélique de Coudray'n « machine » eli « kone »- kangasveistoksesta, jolla tämä valaisi synnyttämisen saloja maalaisnaisille <https://histfict.fr/wp-content/uploads/Coudray-machine.png>. Tässä projektissa kokeellisuus oli toimivaa, mutta työpari olikin kunnianhimoisempi ja jo aikeissa valmistaa kokeilujen pohjalta varsinaisen esityksen.

4# Kolme vuotta sitten valmistunut Enzo Dorr valitsi parikseen pari vuotta sitten valokuvaajaksi valmistuneen pikkuveljensä Eliott Dorr'n. Heidän teemanaan oli taiteilijan integroituminen työmarkkinoille. He olivat valokuvanneet rakentamaansa parimetristä, hieman surrealistista nukkea eri työtilanteissa ja -paikoissa pitkällä valotusajalla, minkä johdosta nuken ympärillä liikkuvat ihmiset olivat epäselviä ja paikoillaan pysyvä nukke kuin ihmettelevä kysymysmerkki kaiken hälinän keskellä. Olisi ollut kiva nähdä myös työntekijöiden oikeita reaktioita nuken läsnäoloon, mutta se ehkä tulee toteutumaan jatkossa, kun veljesten näyttelyprojekti etenee.

2. V. 2024 VALMISTUNEIDEN LOPPUTYÖT

#1 Marginalia enkelien puhtaudesta maailman likaan tai päin vastoin, kukapa tietää

ohjaus : Mathilde Peinetti

työryhmä : Elise Cornille, Camille Marcon, Pierre Lac, Lucas Sivignon

Valot : Antoine Lenoir

Kampiliiran rakennus : Florine Vilain

Lavastuksen kuva : Aurea'n legenda, Jacques de Voragine, KBR, Brysseli

Esitys ammentaa inspiraationsa keskiaikaisesta mytologiasta ja sen oudoista, unohdetuista olennoista. Pyhä Agnès astuu ulos miniatyyrikuvastaan ja kohtaa ympärillään elävät taruhahmot, jotka auttavat häntä löytämään paikkansa kuvastossa. Marginalia viittaa keskiaikaisten tekstien marginaaleihin piirrettyihin kuviin, jotka kommentoivat ja täydentävät virallista tekstiä. Ennen esitystä näyttelijä seisoo paikallaan Pyhän Agnèksen hahmona, ja varsinaisen esityksen alkaa hänen poistuessaan kuvasta. Seuraa hämmennystä, outojen olentojen ilmestymisiä ja kampiliiran luoma tunnelma. Lopuksi pyhimys tanssii vapaasti. Esitys kutsuu tarkastelemaan keskiaikaa uudesta näkökulmasta.



#2 Cas de figure (sen voisi ehkä kääntää « Eräs tapaus »)

Ohjaus ja koreografia : Raphaël Dupuy

Työryhmä (käsikirjoitus ja esiintyminen) : Pedro Hermelin Vélez, Melody Shanty Mahe, Gurvan Grall

Nuken ja lavasteiden rakennus : Inès Dill-Camara ja työryhmä

Musiikki : Melody Shanty Mahe

Valot : Antoine Lenoir ja Gurvan Grall

Tässä nopeatempoisessa esityksessä musiikki on keskeisessä roolissa. Päähenkilönä on taiteilija (Pedro Hermelin Vélez), jonka kaksoisolentona toimii vatsastapuhumisen avulla elävöitetty nukke — itsevarma hahmo, joka uskoo olevansa taiteilijaa elävämpi ja tärkeämpi. Kaksikon suhde on jatkuvaa kamppailua. Melody Shanty Mahe esittää toimittajaa, ja esiintyjien koreografoidut liikkeet tuovat mieleen tv-ruudun rytmin. Tarina seuraa taiteilijan kriisiä: uutta hittiä ei synny, ja fani (Gurvan Grall) nousee lavalle kohdatakseen idolinsa. Lopulta uusi kappale syntyy, ja taiteilija palaa lavalle naamiossa ja viitassa. Neljäs muuri murtuu, kun katsomosta nousee kapinallinen (ohjaaja Raphaël Dupuy), joka paljastaa lehdistön epäilyt taiteilijan rikollisesta käytöksestä. Hetki pysähtyy, ja taiteilija poistuu jättäen asunsa lavalle. Taitavasti rakennettu esitys yllätti loppuun asti ja antoi tilaa katsojan omille tulkintoille.

#3 Manitoba

Ohjaus ja musiikki : Marina De Munck

Rooleissa : Kahina Abderrahmani, Julie Gouverne, Luana Montabonel, Maxence Moulin,

Gwanaelle Guillebot de Nerville

Lavastus : Maxence Moulin (Eva Jospin'n teoksien inspiroimana)

Puvut : Gwanaelle Guillebot de Nerville

Valot : Thomas Rousseau, Marina De Munck

Tämä esitys, joka perustuu tositahtumiin, kertoo kahden naisen pakomatkasta kanadalaiseen luonnonmetsään varusteinaan ainoastaan "miten selviytyä hengissä" - opaskirjanen, muutama ase ja syvä halu selviytyä eteenpäin. Tragikoominen kahden naisen show kertoo luonnon ja ihmisen kohtaamisesta, sen yllätyksellisyydestä. Henkilöhahmojen työstö perustuu suureksi osaksi näyttelijöiden roolisuorituksiin, ja "nuket" saavat lähinnä lavastuksellisia ominaisuuksia. Materiaalina on käytetty suureksi osaksi pahvia ja taustan korkokuva onkin saanut vaikutteita ranskalaisen Eva Jospin'in pahviveistoksista.

ESITYKSET KOKO PERHEELLE:

#1 Ne m'attends pas/Älä odota minua: Cie La neige sur les cils ikäsuositus alkaen 4v (mielestäni sitä voisi nostaa) teksti, nukkerakennus, esiintyminen: Vera Rozanova lavastus, piirrokset, puvustus: Lucile Réguerre animaatiot ja valosuunnittelu: Samy Barras musiikki ja valotekniikka: Thomas Demay kiitokset: Lucas Prioux nukkerakennukseen ja liikutteluun, Anne-Catherine Réguerre käsikirjoituksen valmistelemiseen Tässä maassa talot liikkuvat. Niillä on jalat tai siivet tai purjeet ja ne voivat vaihtaa paikkaa vaikka joka yö. Mutta eräänä yönä yksi talo lähtee tiehensä unohtaen asukkaansa. Tälle jää vain sänky... Käsinnuketeatteria, animaatiota ja varjoteatteria mobiilimaaisessa rakenteessa liikutteleva Vera Rozanova luo runollisen ja kauniin kehyksen päähenkilön matkalle muuttuvien maisemien läpi. Uskaliaasta nukettaja kertoo tarinan kaksikielisesti ranskaksi ja venäjäksi. Koko festivaalin yksi koskettavimmista esityksistä. Vera Rozanova valmistui ESNAM'sta 2014.

#2 Enfant d'éléphant/ Norsun poikanen: Les lubies

ikäsuositus 6v alkaen

Kiplingin tekstin pohjalta sovitus, ohjaus, esiintyminen: Sonia Millot ja Vincent Nadal

grafiikka: Sonia Millot

äänitteet: Hervé Rigaud, Marc Closier

rakenteet: J-L Petit, Cédric Queau, Marion Guérin, Khang N'Guyen

Aikana ennen aikaa, silloin kun norsujen kärsä oli lyhyt kuin pikkupilli, eräs norsupoikanen kyseli kyselimistään, kyseli kaikenlaista haluten ymmärtää maailmaa kunnes... Esitystilan takana on pyöreä valkokangas, johon ilmestyy värillisiä varjokuvia inspiroituen afrikkalaisten painokankaiden grafiikasta. Kankaan edessä on erilaisia jokapäiväisiä tai kierrätettyjä esineitä, joiden varjot saavat uusia merkityksiä matkan varrella. Hauska ja värikäs matka sadun ja arjen välimailta ! Sonia Millot ja Vincent Nadal opiskelivat ESNAM'ssa 1993-1996.

#3 Mythos: Anima Théâtre

ikäsuositus 8v alkaen

ohjaus: Yiorgos Karakantzas

dramaturgia: Panayotis Evangelidis

rooleissa : Stéphane Miquel, Eirini Patura, Thaïs Trulio

nuket : Eric Deniaud, Frédéric Broujon

video : Yragaël Gervais

Musiikki : Uriel Barthélémi

Puvut : Adèle De Keyser yhteistyössä Fabrizio Montechhin ja Michaël Crosin kanssa Kreikkalaissyntyinen Yiorgos Karakantzas palaa lapsuutensa maailmoihin ja tutkii intiimin mielen ja mytologian suhdetta, niiden ajattomia teemoja tragedioista, sodista, pakolaisista. Lapsi, etsiessään isäänsä, joutuu löytämään ulospääsyn labyrinthista. Miten kohdata vastaan tulevat hirviöt? Esityksessä on taitavasti toteutettuja bunraku-tyyppisiä nukkeja, naamioita, varjoja ja videota. Näin esityksen sen ensi-illassa, jossa rytmillisesti kaikki ei ilmeisesti vielä toiminut toivotulla tavalla. Suuren lavan esitys, joka ansaitsee vielä hiomista. Yiorgos Karakantzas ja Eric Deniaud valmistuivat ESNAM'sta 2002.



3. ESITYKSET PERHEEN PIENIMMILLE

#1 Les rois /Kuninkaat: Cie Atipik

ikäsuositus alkaen 1v

Käsikirjoitus, ohjaus ja esiintyminen: Elisabeth Algisi

säestys (sello): Alice Coquart

lavasteen rakennus: Inoah Mélin "Olipa kerran kunigas, jolla ei ollut nimeä eikä valtakuntaa". Pienille lapsille suunnattu esitys kertoo lapsikuninkaan matkasta paperikasan seasta ja varjojen kautta kohti omaa paikkaa. Ympäri lattiaa levitetyt paperit luovat yllätyksellisiä kuvia - "ei mistään" voidaan luoda kaikki ! Elisabeth Algisi valmistui ESNAM'sta 1996.

#2 Et puis/Ja sitten: La Soupe Compagnie

ikäsuositus alkaen 4v

pohjautuu Icinori'n kuvakirjaan

sovitut: Eric Domenicone & Yseult Welschinger (tekstitön)

ohjaus: Eric Domenicone

rooleissa: Yseult Welschinger, Faustine Lancel, Maxime Scherrer

nuket ja lavasteet: Vitalia Samuilova, Antonin Bouvret, Yseult Welschinger, Eric Domenico, Vincent Frossard

animaatiofilmit: Marine Frouard

valot: Chris Caridi, Eric Domenicone

Teema on metsä, vuodenajat sekä metsän puiden kaato rautatien rakentamiseksi. Usealle raamille projisoituvat kuvat lumoavasta metsästä rikkoutuvat pienten, puoliksi elävien, puoleksi työkaluja muistuttavien hahmojen toimesta. Toisaalta myös useat metsän asukkaat -sekä kuvitteelliset, että eläimelliset- synnyttävät tarinoita pelkillä ilmestymisillään ja läsnäoloillaan. Mitä kaikkea metsissä tapahtuukaan? Taitavasti varjoteatteria, videota, nukketeatteria sekä animaatiota hyödyntävä visuaalisesti vahva esitys, joka samalla herättää kysymyksiä ihmisen ja metsän suhteesta. Yseult Welschinger valmistui ESNAM'sta v. 1999

#3 Sous l'arbre/Puun alla: Cie A demain mon amour (ikäsuositus alkaen 3kk)

ohjaus ja musiikki: Guillaume Hunout (tekstitön)

rooleissa: Pierre Tual, Milena Baleva/Guillaume Hunout

nuket ja lavasteet: Pierre Tual, Milena Baleva, Claire Chautemps,

Polina Borisova, Guillaume Hunout

Yleisö istuu lattiaalle ympyrään. Keskellä on mattoja ja mattojen keskellä iso puu. Puussa hääää orava. Orava hyppelee oksalta toiselle, joskus maahan, joskus ihan lähelle katsojien sukkia. Vähitellen muitakin hahmoja ilmestyy : sammakko, peura, lintuja. Sieniä kasvaa mattomaan koloista. Samaan aikaan pienet katsojat osallistuvat kontaten seikkailuun puun alla. Maton lukuisat piilot kiehtovat ja näyttelijät rytmittävät esiintymisensä huomioiden uudet asukkaat. Loppu on kuin ilotulitus vaikka sataakin vain syksyisiä lehtiä. Pierre Tual, Milena Baleva, Polina Borisova ja Guillaume Hunout valmistuivat ESNAM'sta 2008



#4 Girafe Mons/ Kirahvi Mons : Harkovan valtion nukketeatteri Afanasyev (Ukraina) ikäsuositus 8v. alkaen

teksti : Oleg Mikhailov ja Konstiantyn Soloveyenko

ohjaus : Oksana Dmitrieva lavastus : Kontantin Zorkin

äänimaailma : Kateryna Palachova tekniikka : Petro Polskikov, Dmytro Turukin

rooleissa : Anton Glazunov, Oleksandra Kolesnichenko, Victoria Mishchenko, Lilia Oseichuk,

Oleksandra Shlykova Tässä esitys, jonka synnystä kirjoitin jo kääntämäni Daria Holovkhanskan esitelmän kautta - näin sen vihdoin Ranskan ensi-illassa. Tarina alkaa toisen maailmansodan aikana harkovalaisessa eläintarhassa. Päähenkilönä on kirahvi, jonka häkin katto on hajonnut pommituksessa. Koemme sen kautta sodan seuraukset, sen luomat pelot ja loputtomalta tuntuva yksinäisyyden tunteen. Yksinkertainen, mutta monimuotoiseksi osoittautuva lavaste, rauhallinen, muttei hidasteleva kerronnan rytmi ja taitavasti toteutettu nuketus (sekä nuket!) tekee esityksestä festivaalin sisätiloissa esitetyistä nukkenäytelmistä vaikuttavimman. Ilman pateettisuutta esitys onnistuu vilauttamaan sodan traagisuuden, mutta myös syvän inhimillisyyden merkittävyyden. Ainoana ulkomaalaisena ja ei-ESNAMilaisena esityksenä tämän festivaalin yhteydessä Kirahvi Mons puolusti aidosti paikkaansa nykynukketeatterin helmenä.



ULKOILMA ESITYKSET

#1 Les histoires de poche de Molly Biquette/ Molly-vuohen taskukirjatarinat : Drolatic Industry
teksti : Gilles Debenat, Maud Gérard, Gigi Bigot
ohjaus ja nuketus : Gilles Debenat ja Maud Gérard (esiinyminen vuorottain)

nukkerakennus : Gilles Debenat

musiikki : Wenceslas Hervieux

Pienenkin pihatilaan soveltuva Molly-vuohen tarinat käyttää monia ulkonukketeatterin klassisia keinoja toteutuksessaan. Isohko nukke ja nukettaja ovat lyömätön ja erottomaton pari. Se, mikä tekee esityksestä erityisen, on nukketeatterille ominaisten filosofisten kysymysten (kuten "miltä nukesta tuntuu nuketus") pitkälle viedyt ja hiotut dialogit. Niiden kautta avautuu nukketeatteria suurempi maailmankuva. Mitä vastata nukelle, kun se kysyy kuinka se on syntynyt? Onko ystävyydellä rajoja? Miten nuket ja nukettajat eroavat toisistaan? Gilles ja Maud valmistuivat ESNAM'sta 2002.

#2 L'appel sauvage/ Villeyden kutsu: Collectif Projet D

ohjaus: Luce Amoros

käsikirjoitus: Projet D

rooleissa: Samuel Beck, Rik Da Silva, Marie Godefroy, Simon Moers

musiikki: Jo Bauer, Mehdi Kabar, Aurélien Van Trimpont

äänitekniikka: Coline Ménard

nukkerakennus: Lou Amoros-Augustin, Antoine Lenoir

varjoteatterin neuvonantaja : Michèle Augustin

tanssiosuuskien neuvonantaja : Julia Berrocal

Jack London'n The call of the wild (usein suomennettu Korpien kutsu)- romaanin perustuva varjoteatteri-esitys, jossa nykyvarjoteatterin keinot tulevat upeasti esiin. Esityksessä oli mukana kaksi sukupolvea Suomessakin vierailleesta Amoros&Augustin-ryhmästä (äiti ja kaksi tyttärtä) ja toisaalta näimme myös italialaisen Giaco Vitan vaikutusta mm. nuketuksesta varjokankaan etupuolelta ja itse varjokankaan liikuttelusta tekokeinona. Yleisö on samalla sekä lavan etu- että takapuolella. Esitys alkaa katuteatterin keinoin ns. "tekniikan testauksesta": toimivatko mikit, missä on Simon, Mariella toimii, entä Sam? Kuuluuko? Ja missä on Simon? Vessassa, sillä on ripuli... Kunnos lavalle ilmestyy ulkopuolinen turvallisuuden tarkastaja monisivuisine kaavakkeineen. Kuinka pitkä on esitys? Käyttekö räjähteitä? Oletteko naamioituneina? Onko meikkiä? Kuka allekirjoittaa?



Kun asiakirjat on lopulta allekirjoitettu, esitys saattaa alkaa ja Simonkin ilmestyy paikalle. Londonin tekstistä – tarinasta koirasta, joka löytää juurensa susien parista- luetaan silloin tällöin otteita, mutta suuri osa dramaturgiasta kertoo ryhmän sisäisistä jännitteistä, jotka vievät esitystä eteenpäin synnyttäen «villejä» kohtauksia. Nukeista sudet ovat graafisesti yksinkertaisia, mutta esim. laiva pikkutarkasti toteutettu. Tunnelma on vahva ja saa katsojat mukaansa. Kahden naisnäyttelijän rap-kohtauksessa kiteytyy esityksen tunnelma: "... sillä ethän voi olla villi ja kesytetty samaan aikaan". Kun alussa annettu esiintymisaika täyttyy, uusi tarkastaja ilmestyy paikalle ja vaatii esityksen välitöntä lopettamista. Seuraa kahakka, jossa tarkastaja menettää tajuntansa. Ryhmä järkyttyy tapahtuneesta, yrittää piilottaa liikkumattoman ruumiin. Jotenkin esitys saadaan vietyä loppuun ja koko ryhmä tarkastajineen pääsee kumartamaan. Ryhmästä Luce Amoros, Samuel Beck, Simon Moers ja Marie de Godefroy ovat opiskelleet ESNAM'ssa 2008-2011. Barionnettes / Nukkepubit Pubeissa esitetyt pienet numerot olivat osittain oppilastöinä syntyneet ja osittain vanhojen oppilaiden tuotoksia. Ne saivat liikkumaan katsojat kaupungissa, vaikka esityspaikat olivat haasteellisia ja yleisö ei aina tullut esityksiä varten paikalle. Työpajat ja näyttelyt Festivaali tarjosi perheille työpajoja ja valokuvanäyttelyn vankilassa tehdyn nukketeatteriprojektin eri vaiheista. Kaksi vastavalmistunutta oppilasta toimi myös oppaina kaupunkikierroksella, jossa katsojat saattoivat löytää tutuista kohteista nukketeatterin lavastuksia.

Villa

Festivaalin ehkä surullisin tapahtuma oli entisen tutkijoiden majapaikan Villan luovutus Charlevillen kaupungille. Kaupunki tosin on valmis kunnostamaan rakennuksen saatuaan sen symbolisella eurolla ja rakennus tulee jäämään sadaksi vuodeksi Instituutin käyttöön. Surullista tapahtumassa on tutkijoiden tarkoitettujen tilojen häviäminen, sillä tulevaisuudessa taloon sovitetaan instituutin virkailijoiden työhuoneet. Vanhasta Instituutin talosta tulee osa viereistä museota.

Paperiteatteri

Turussakin opettaneen Alain Lecuq'n perustama Papiertheâtre saa oman tilansa Festivaalirakennuksen yläkerrasta. Tarkoituksena olisi saada näytteille ryhmän suuri paperiteatterikokoelma, jota voisi kuka tahansa tulla ajanvarauksella katsomaan. Tämä myös tiedoksi suomalaisille : mikäli teette paperiteatteria (ei siis paperista teatteria vaan kaksiuuloitteista paperiteatteria), lähettäkää siitä tietoja englanniksi ja kuvia Alain'ille osoitteeseen papiertheatre@gmail.com.



THE MAGIC OF LAMBE LAMBE THEATRE: INTIMACY IN MINIATURE

Eliza Tamás

A Theatre of Radical Generosity

Lambe Lambe theatre is a unique and intimate form of miniature puppetry that invites audiences into a world of small-scale wonder. Originating in Brazil in the 1980s, this innovative style of puppetry was created by Ismine Lima and Denise Santos, two visionary artists who sought to develop an alternative, personal form of theatrical storytelling. Unlike traditional puppet theatre, Lambe Lambe performances take place inside small, box-like stages, often viewed by a single spectator at a time, creating an unparalleled sense of closeness between the audience and the performance.

Recently, an online workshop brought together Lambe Lambe artists and miniature theatre practitioners from around the world to explore this fascinating art form. Hosted by Unima Nordic, the event featured speakers from Iceland, Paraguay, Argentina, and the Czech Republic, each sharing their experiences and insights into the evolving world of miniature theatre.

One of the key takeaways from the workshop was the way Lambe Lambe transcends conventional theatre by fostering a direct, personal connection with its audience. Greta Clough, the moderator of the discussion and a passionate advocate for small-scale theatre, described the experience of watching a Lambe Lambe show as receiving a deeply personal gift. The intimacy of the performance, with its carefully crafted miniatures, delicate movements, and intricate storytelling, creates an emotional impact unlike any other form of theatre.

Gabriela Clavo Canela, an Argentinian artist and educator, spoke about her personal journey into Lambe Lambe. She highlighted how this form of theatre not only allows for artistic expression but also serves as a medium for social storytelling, helping communities preserve and share their cultural memories. She described the creation of her puppet shows as a process of deep introspection, where personal experiences transform into universal narratives.

As Greta Clough eloquently put it during the discussion: *"It's a beautiful thing. Again, it comes back to this idea that working in this way is as much a social movement as a theatrical movement, an act of rebellion that creates moments where we can connect person to person on a basic human level, offering the gift of shared experience and connection."*

Beyond its deeply personal nature, Lambe Lambe theatre has proven to be an adaptable and innovative form of artistic expression. The workshop showcased a variety of approaches to miniature theatre, including the Czech duo Jakob and Johan from FR Theatre, who specialize in micro and tabletop performances. Their work expands the concept of miniature theatre by incorporating multiple viewing perspectives, playing with magnification, and experimenting with audience participation.

Technology has also played an increasing role in the evolution of Lambe Lambe performances. While the original format relies on simple, handmade materials, modern artists are integrating elements like tiny cameras, projection mapping, and even interactive digital components to enhance storytelling. However, as Gabriela emphasized, the essence of Lambe Lambe remains rooted in its tactile, handcrafted quality and the profound, face-to-face exchange it offers.

Expanding the Boundaries of Miniature Theatre



Photo: UNIMA – Puppet Saturdays: Exploring Lambe-Lambe & Miniature Theatre

As the world becomes more digitized and performance spaces grow larger, Lambe Lambe stands as a reminder of the power of small-scale storytelling. This art form is not just a visual spectacle; it is a movement that encourages closeness, personal reflection, and cultural preservation. From its origins in Brazil to its expansion across Europe and Latin America, Lambe Lambe continues to thrive, inspiring artists to rethink the boundaries of theatre and redefine how stories are told.

The workshop concluded with a powerful message: whether in a public square, a remote village, or an intimate online setting, Lambe Lambe theatre has the power to create meaningful connections. By embracing its miniature scale and celebrating its handcrafted nature, artists around the world continue to push the boundaries of what puppet theatre can be, proving that sometimes, the smallest stage can tell the biggest stories.

This online workshop was part of the Puppet Saturdays series—an initiative by UNIMA to bring puppetry artists and enthusiasts together from around the globe to explore the breadth and depth of the puppet theatre arts. Held on 22 February 2025 and hosted by UNIMA Nordic, this session featured an engaging conversation about the art of Lambe Lambe and miniature storytelling. The panel included Tessa Rivarola (Iceland/Paraguay), Gabriela Céspedes (Argentina), and Frás Theatre (Czech Republic), and was moderated by Greta Clough (Iceland). Together, they explored the beauty of small-scale performances, the intimacy of tiny worlds, and how something so small can tell such big stories.

<https://www.unima.org/en/?s=puppet+saturdays&submit-recherche.x=0&submit-recherche.y=0>

JO HADLEY (1964-2024)

Jonathan “Jo” Hadley

Southport, England 1964 - Helsinki, Finland November 2024

In the last issue of Nukketeatterilehti, we presented Jo Hadley’s plans for 2025 - a year he wished to dedicate to promoting Mr Punch as an intrinsic part of UNESCO-recognised cultural heritage. Those hopes and ambitions now stand as his final testament to the art form. In this issue, we honour Jo’s memory with a tribute text that reflects on his life, his work, and the joy he brought to puppetry and to those around him.



Photography by Joa Pietilä

Honouring Joe’s Legacy

The Finnish puppetry community was deeply saddened by the passing of Joe, whose shows and characters touched audiences with humour, warmth, and originality. His unique voice and artistry enriched the field in countless ways.

Puppeteer Milla Risku, who was friends with Jo, has expressed her wish to honour his memory by caring for his puppets and, when the time is right, bringing his puppets back to life for audiences old and new. While no one can recreate another puppeteer’s work in its entirety, giving the puppets new life is both possible and meaningful. Milla has previous experience with the Punch and Judy tradition, a field she specialised in during her puppet theatre studies, which connects her closely to Joe’s artistic spirit.

Although the practical steps are still being considered, the intention to keep Joe’s heritage alive is a heartfelt gesture that reflects the spirit of continuity within our art form. We will share more updates in the future, but for now, we acknowledge with gratitude Joe’s legacy, and the care being taken to carry it forward.

Milla Risku

PUNCH AND JUDY - PERINTEEN VAALUA

Photography by Joa Pietilä



Punch and Judy- professori Jonathan "Jo" Hadley menehtyi vaikeaan sairauteen Helsingissä marraskuussa 2024. Hän oli syntynyt Southportissa Englannissa vuonna 1964; Suomessa hän asui vuodesta 2002. Ennen Punch and Judy -perinteeseen perehtymistään Jo oli ehtinyt tehdä monipuolisen ammatillisen uran: hän oli mm. poliisi, sosiologiasta väitellyt tohtori ja tutkija sekä varhaiskasvattaja. Tutustuin Johun vuonna 2019, jolloin hän otti ensiaskeleitaan Punch and Judyn parissa. Hänen kiinnostuksensa aiheeseen ei rajoittunut pelkästään esiintymiseen, hän paneutui perinteeseen ja sen taustoihin tutkijan tarkkuudella ja intensiteetillä. Kokemusta esiintymisestä hänellä oli teatteri- ja kuoroharrastusten parista. Helsingissä Jo esiintyi mm. erilaisissa ulkoilmatapahtumissa ja nukketeatteri Sampon kansainvälisillä festivaaleilla. Hän osallistui myös May Fayre - tapahtumaan, joka järjestetään vuosittain Lontoossa juhlistamaan vuonna 1662 ensimmäistä kertaa esiintyneen Herra Punchin syntymäpäivää. Hän oli Punch and Judy Fellowship -yhdistyksen pohjoisin jäsen. Sinä (valitettavan lyhyenä) aikana, jona Jon tunsin, sain tutustua ihmiseen, joka oli hyvin elämäniloinen. Olipa kyse sitten kriketistä, The Who-yhtyeen fanittamisesta tai naamionäyttelemisestä sirkusapinana, Jo teki kaiken suurella ilolla ja innolla. Jota jäivät vaimon ja kahden aikuisen lapsen lisäksi kaipaamaan sukulaiset sekä lukuisat ystävät ja kollegat Suomessa ja Englannissa.

HAAVEMAA -SAVOLAINEN MAYHEM, TAMPEREEN TEATTERIKESÄ

Koostanut artikkeleista ja arvioista: Jonnakaisa Risto

Tarjoaako juuri nukke katsojalle ihmisruumista suuremman tai vapaamman projisointipinnan?

Näin pohtii tuore kunniatohtori ja teatterin moniottelija Hanna Helavuori, nähtyään aikuisten nukketeatteriesityksen, Vauriomanian Haavemaan.

"Tampereen komediateatterissa koettiin torstai-iltana maailman kahdeksas ihme. Nähtiin taiteellisesti täysipainoinen esitys, joka oli toteutettu kokonaan savon murteella."

-Seppo Roth, Aamulehti PVM

Vauriomanian Haavemaa-näytelmä esitettiin Tampereen Teatterikesän pääohjelmistossa elokuussa 2025 englanninkielisillä tekstityksillä. Jonnakaisa Riston rakentamat groteskit nukkehahmot valloittivat satojen ihmisten sydämet Tampereen Komediateatterissa, kun tämä riemastuttavan karhea esitys rävytti savolaisen anniskeluravintolan ovet selälleen.

Aamulehden toimittaja Seppo Roth pohtii syvällisesti, onko savon murteella aikaisemmin kirjoitettu vakavaa näytelmäkirjallisuutta. Murteen mukana kulkee syvää kulttuurista painolastia, joka muuttaa lauseiden poljennon ja luo usein humoristisen vaikutelman.

Haavemaa näytelmää käsikirjoittaneilla näyttelijöillä on itsellään juuret syvällä savossa, ja siksi näillä murreruumiilla sisällön tuottaminen näytelmään, on orgaanisesti johtanut valintaan toteuttaa teos kotimurteella. Tekijät löysivät Itä-Suomesta tilat residenssiä varten. Harjoitustilan he järjestivät navettarakennukseen. Harjoitusnäyttämön arktiset olosuhteet näkyivät myös itse toteutuksessa. Mäyräveden kylässä satoi lunta ja kylän ravintolassa Haavemaassa juhlittiin joulua Santtua juoden.

Näytelmässä Mäyräveden talvi-ilta on hiljainen vain näennäisesti: Jouko pelaa Haavemaa-baarissa pakkomielteisesti pelikonetta, vaikka rahaa ei ole. Merkonomiopiskelija Miku haaveilee paremmasta elämästä Los Angelesissa. Perhepäivähoitaja Helvi laulaa karaokea elämänsä keväässä, vaikka ulkona riehuu lumimyrsky. Jenkkituristeille luvataan rahanhimossa jääkarhusafari. Huomaako kukaan kuusivuotiasta Maisaa tai hänen baarin nurkassa piirtämiensä kuvien viestiä?

Haavemaa törmäytti Vauriomania-ryhmälle ominaiseen tapaan rujon huumorin ja pimeään aineen. Paavo Kääriäisen ja Jonnakaisa Riston kanssa lavan jakoivat nuket. Riston aikaisempaan aikuisten nukketeatteriteokseen Korhosen muotokuva verraten Haavemaassa nuket saivat yhä näkyvämmän osan näyttämöllä.



Kuvaaja: Juuso Timonen
Kuvissa: Jonnakaisa Risto ja Paavo Kääriäinen

”Haavemaa on yhtä aikaa härskiä ja herkkää, roisia ja rujonrakkaudellista teatteria.”

Hanna Helavuori, hannahelavuori.com

Haavemaa-näytelmän näyttämökieltä on luonnehdittu useaan otteeseen elokuvalliseksi, eikä liene sattumaa, että Haavemaan ohjaaja Juuso Timonen opiskelee parhaillaan elokuvaohjauksen maisteriohjelmassa Aalto yliopistossa. Haavemaa -tuotannossa Ada Halonen oli suunnitellut skenografian ja Janne Masalin vastannut äänisuunnittelusta. Tuottajana toimi Wilhelmiina Sederholm.

Helavuori kuvaa esityksen näyttelijöiden ja nukkejen välistä suhdetta mielenkiintoisella tavalla: ”Seuraan nukan esiintyvää ruumista ja näyttämöllistä esiintymistä. Näyttämöhahmot eivät tule todeksi esiintyjän ruumiissa vaan nukeissa. Nämä kaksi näyttelijää ovat hybridiolentoja, joissa on nukan ja näyttelijän yhteinen liha ja sielu. Risto ja Kääriäinen kykenevät saattamaan liikkeelle ja liikuttelemaan rikkaan kirjon tunnedyndamiikkoja. Näyttämöhahmoissa näkyy se, mitä heidän esittämänsä hahmot tuntevat ja ajattelevat, mitä he haluavat, mistä he unelmoivat. Nukan ulkoinen liike kykenee vangitsemaan sisäisen.”

Jonnakaisa Riston ja Juuso Timosen perustama Vauriomania sekoittaa teoksissaan taidemuotoja mielensä mukaan aina kunkin teoksen tarpeita palvellen. Ryhmälle tärkeintä on taiteellinen vapaus ja mahdollisuus tehdä omaa taidetta. On tärkeää kokea, että on olemassa paikka, jossa mielikuvituksen voi antaa leikkisästi elää ja rönsyillä sinne, minne se ikinä haluakaan rönsyt.

Tulevaisuudessa Vauriomanialla on suunnitelmissa valtion rajat ylittävää kulttuurivaihtoa, yhteistuotanto VOS-teatterin kanssa, sekä tuhat ja sata ideaa, jotka huutavat päästä toteutettaviksi. Jatkuvana ohjelmistossa on Juhlapuhe-teoskonsepti, jossa Riston rakentamat nuket kiertävät tilauksesta erilaisissa tilaisuuksissa juhlapuhujina. Konsepti elää ja reagoi tarpeeseen: Nuket kutsuttiin juontamaan myös vuoden 2025 Thalia-juhla, joka järjestettiin tänä vuonna Ryhmäteatterissa Helsingissä. Tämä kolmetuntinen tilaisuus sai yleisön sydämet puolelleen nukkien jakaessa palkintoja alan meritoituneille tekijöille. Sisällöllisesti jopa ”roustaavat” juonnot saivat hersyvän vastaanoton.

Vaikka Vauriomanian nukketeatterissa huumori on usein rujoa ja mustaa, nukan läsnäolo tuo siihen oman erityisen sävynsä. Juontaja-nukke ei herätä yleisössä samanlaista vastarintaa kuin ihmisjuontaja, ja juuri tämä kontrasti mustan huumorin ja nukan haurauden välillä luo mielenkiintoisen dynamiikan.



Kuvaaja: Juuso Timonen
Kuvissa: Jonnakaisa Risto ja Paavo Kääriäinen





ANNIKKI SETÄLÄN MONET ROOLIT – VÄLÄHDYKSIA KULTTUURIVAIKUTTAJAN ELÄMÄSTÄ

Kirjoittanut: Leila Peltonen

Annikki Setälä suoritti filosofian kandidaatin tutkinnon ennen sotia 1938 ja sai maisterin arvon promootiossa sodan jälkeen 1950 © Olli Sarapään kokoelma

Kirjailijan syntymän 125-vuotistapahtuma
Rovaniemen Pöykkölän kotiseutumuseolla
9.-10.7. 2025

Tilaisuudessa Annikki Setälän monia rooleja valottivat tyttärentytär Hilka-Oksama-Valtonen, lasten- ja nuortenkirjailija Tittamari Marttinen sekä tietokirjailija Outi Hytönen, joka suunnittelee elämänkertaa Annikki Setälästä. Oman esitykseni aihe Annikki Setälän nukketeatterista, jatkui toisen päivän ohjelmassa rovaniemeläisen Johanna ”Jose” Salon nukketeatteriesityksellä ja varjoteatterityöpajalla lapsille.

Kirjailija Annikki Setälä (1900-1970), helsinkiläisen kulttuurikodin tytär, asui suurimman osan elämästään Rovaniemellä, minne hän muutti yhdessä miehensä Jarl Sundqvistin kanssa tämän saatua metsänhoitajan paikan Kemiyhtiössä. Setälä oli pohjoisen seudun ja Lapin lasten kuvaaja. Hänen tuotantoonsa kuului yli kaksikymmentä lasten- ja nuortenkirjaa, aikuisille suunnatut kirjat sekä näytelmät, artikkelit ja suomennokset. Hän työskenteli kielten opettajana ja rehtorina Ivalossa sekä Lapin radion ohjelmapäällikkönä Rovaniemellä. Annikki Setälä oli yksi suomalaisen nukketeatterin uranuurtajista, Lapin nukketeatterin perustaja. Hän kiintyi syvästi pohjoiseen: ”Minulla on oma tehtäväni täällä Lapissa enemmän kuin muualla”.

Seuraavassa tiivistelmä puheenvuorostani.

Annikki Setälä ja nukketeatterin lumo

Kirjailija Annikki Setälä kuuluu niiden kirjailijoiden jatkumoon, joiden elämää ja taidetta on tavalla tai toisella inspiroinut nukketeatteri. Maailmankirjallisuudessa heitä on useita: muun muassa Shakespeare, J W Goethe, August Strindberg, Selma Lagerlöf, H C Andersen, Henrik Ibsen, Bernard Shaw ja niin edelleen...

Annikki Setälälle nukketeatteri oli vakava harrastus ja ilmaisumuoto. Hän oli tietoinen sekä nukketeatterin kulttuurihistoriasta että taiteellisista mahdollisuuksista; hänen vahvuutenaan oli laaja sivistys, kielitaito, opiskelu alan mestareiden opissa sekä rohkeus perustaa oma nukketeatteri. Suurena innoittajana olivat omat lapset, Anna-Liisa, Uolevi, Sirkka ja Leena-Kaisa. Aluksi Setälän aikomuksena olikin tehdä nukketeatteria vain heidän ilokseen.

Innostus lajiin syveni Saksassa 1947, kun hän sodan jälkeen liittyi kveekarien rauhantyöhön ja viipyi maassa monta kuukautta.



Lapin sadun Isä-Magga poroineen ©Lapin maakuntamuseo

Kun kveekariparakissa esiintyivät nukkemestari Max Jacobin oppilaat, Annikki pääsi seuraamaan näytöstä sekä kulissien edestä että takaa. Esityksen päättähti oli lasten rakastama Kasper. Myöhemmin parakissa nähtiin myös Setälän omia esityksiä.

Kveekarityön päätyttyä Setälä päätyi Max Jacobin oppiin. Jacobilla oli kyky loihtia vahva vuorovaikutus yleisön ja näyttämön välille. Hän uudisti perinteisen käsinukke-esityksen tyyliä niin, että näyttämö sai syvyyttä ja taiteelliset nuket piirtyvät selkeästi erivärisiä verhoja vasten.

Matkan suuria elämyksiä olivat myös Braunschweigin taideakatemian professori Harro Siegelin sovitut keskiaikaisesta nukkenäytelmästä Faust, sekä kahden ranskalaisen taiteilijan, avantgardisti, kuvanveistäjän Marcel Temporalin ja teatteriohjaaja Gaston Batyn teokset.

Vuonna 1953 Setälä jatkoi nukketeatterin opiskelua vielä yhdeksän kuukautta USA:ssa, kveekareiden koulutuskeskuksen taidekoulussa. Samalla matkalla hän opiskeli näytelmien kirjoittamista Pohjois-Carolinan yliopistossa.



Teatterinukkeen pää on Saksasta, muu hahmo Annikki Setälän itsensä luoma. Ei ole tietoa mistä esityksestä nuke on © Lapin maakuntamuseo

Lapin nukketeatteri

Toisen maailmansodan jälkeen nukketeatteri nousi eri Euroopan maissa ennennäkemättömään kukoistukseen. Nukketeatteriin liitettiin uuden elämän toivo: mielikuvia raunioista nousevasta uudesta ja puhtaasta henkisyydestä. Tämän kehityksen airuita sodasta toipuvassa Suomessa olivat Annikki Setälä Rovaniemellä ja Mona Leo Helsingissä.

Setälän Lapin nukketeatteri oli leimallisesti pohjoisen teatteri. Ilman sitä suomalainen nukketeatteri olisi 40-50 -luvuilla jäänyt hyvin pääkaupunkikeskeiseksi. Teatterissa oli mukana useita rovaniemeläisiä. Esityksiä pidettiin Rovaniemen VPK:n talolla ja kouluilla. Näytöksiä oli myös viikonloppuisin, jotta pienimmätkin lapset pääsivät mukaan. Maakuntakiertueilla tavaroita kuljetettiin Setälän ajamalla jeeppillä tai Kemiyhtiön autolla. Setälä sai taitavasti yhteyden lapsiyleisöihin – Lapin lapset ottivat innokkaasti osaa esitykseen ja keskustelivat asiantuntevasti poronhoidosta Kasper-nukkeen kanssa.

Lapin nukketeatterin esityksistä tunnetuin oli Lapin satu. Useiden nukkien puusta veistetyt päät Annikki oli hankkinut Saksasta, vartalot ja puvustus olivat teatterin omien tekijöiden kontolla. Lisäksi Setälä käytti itse tekemiään nukkehahmoja sekä esineitä. Tyyli oli aikaansa edellä, samoin uudet esityskokeilut, kuten nukketeatteritarina Kemijoen valjastamisesta sekä ns. ”turnabout-teatteri”, jossa salin toisella puolella esiintyivät ensin ihmisenäyttelijät, ja väliajan jälkeen, kun yleisön tuolit oli käännetty toiseen suuntaan, oli teatterinukkien vuoro.

Lapin nukketeatterin perintö jatkui 60-luvun loppuun saakka. Rovaniemen kirjaston toimintakertomus vuodelta 1969 kertoo, että Annikki Setälän ohjauksessa kokoontui viikottain nukketeatterikerho, jonka osallistujat valmistivat teatterinukkeja, harjoittelivat ja esittivät näytelmiä. Setälä kuului Rovaniemen teatterin kannatusyhdistykseen ja oli kirjoittanut näytelmiä teatterin ohjelmistoon. Vuoden 1970 helmikuussa, Rovaniemen teatterin 20-vuotisjuhlassa Ounaskosken koululla kirjailija istui eturivissä kunniavieraana. Vain pari päivää sen jälkeen hän oli taas kirjaston satuhuoneessa innokkaiden kerholaisten kanssa esitystä harjoittelemassa, kun sydänkohtaus yllätti. Ambulanssi hälytettiin, mutta liian myöhään.

Annikki oli viimeisenä joulunaan todennut tyttärelleen Leena-Kaijalle, että jos voisi itse valita kuolemansa muodon, haluaisi hän kuolla nukketeatterin parissa, sillä se oli ollut hänen elämänsä rakkain harrastus.



Kirjailija Annikki Setälä kotonaan Rovaniemen Pöyliössä. Kirjailijan yli kolmenkymmenen teoksen lisäksi hän käänsi englannista mm. Kahlil Gibranin teoksen Profeetta. © Annikki Setälän perikunta/
Hilikka Oksama-Valtonen

Matkani kirjailijan kanssa

Ihastuin Annikki Setälän kirjoihin jo kansakoulun ekaluokkalaisena. Samastuin Nukkemaailma-teoksen Leenakaijaan ja Sirkkaan ja heidän nukkeihinsa. Oli ihanaa, että kirjan työtökin olivat oivaltaneet, että nuket ovat ihan eläviä!

- Kylläpä meidän on nyt hauska leikkiä heidän kanssaan, sanoi Sirkka.

- Mutta muille emme kerro mitään, minä en luule, että nuket tahtoisivat että muut sitä tietäisivät, arveli Leenakaija.

Tytöillä oli nukkekaappi, jossa asui kokonainen perhe: isä, äiti ja lapset Matti ja Liisa. Talossa vallitsi suorastaan rappiollinen epäjärjestys. Perhe ei viihtynyt siellä ja päätti muuttaa pois – n u k k e t e a t t e r i i n !

Joulupukin tuoma nukketeatteri oli laitettu vain margariinilaatikosta, mutta siinä oli kaunis esirippu ja siihen oli kirjoitettu kultaisin kirjaimin: NUKKETEATTERI. Eräänä iltana isä puhui äidille hiljaisella äänellä: - Mitä arvelet äitikulta, emmekö muuttaisi kaikki nukketeatteriin? - Mitä sinä puhut? kauhistuu äiti, joka oli vakava luonteeltaan ja oikea koti-ihminen. - Et kai ajattele, että rupeaisimme kaikki ilveilijöiksi ja narreiksi aivan toden teolla? - Miksei yhtä hyvin kuningattareksi ja kuninkaaksi? pisti isä leikiksi.

Tuo kohta huvitti minua jo lapsena ja huvittaa yhä. Sen Setälä on varmasti kirjoittanut oman kokemuksensa perusteella, sillä puoliso naurahteli hänen harrastukselleen, ja kirjailijakollega Yrjö Kokko piikitteli avoimesti: ”Annikki Setälä on alkanut leikkiä nukeilla vanhoilla päivillään”. Niinpä niin – kuinka usein nukketeatteria vakavasti tekevää aikuista pidetään ilveilijänä tai narrina, eikä kuninkaana ja kuningattarena...

Annikin tyttären tytär Hilikka Oksama-Valtonen on kuvaillut kuinka Mammu ”näki kaikki tavarat toisin, ´nukketeatterisilmin´”. Kun Sirkka-äiti oli heittänyt pois vihreän hattunsa, ”se olikin kohta uudestaansyntyneenä sammakkona Mammun nukketeatterinäytelmässä”.

Minusta on kiehtovaa katsoa Setälän satujen henkilöitä ja näyttämöitä juuri ”nukketeatterisilmin”. Esimerkiksi Tunturisatuja-teoksen Raunioitten tarinassa kodin ydinsymbolit, Leivinuuni ja Kamarin uuni, ovat draaman eläviä, ajattelevia olentoja, jotka pohtivat piinatun maiseman keskellä suuria vakavia asioita, sotaa ja sen tuhoja. Leivinuuni muistelee peloissaan:

- Syntyi kauhea roihu, joka valaisi tienoot matkojen päähän. Olen tottunut tuleen ja savuun, mutta se on aina ollut sisäistä hehkua eikä se ole tuonut vahinkoa kenellekään. Mutta sillä kertaa palo ei koko rakennus. Pirtin seinät hajosivat, katto romahti alas, ja loppujen lopuksi me jäimme kahden tuijottamaan pimeään talviyöhön.

Kamarin uuni lohduttaa: - Odotahan, kyllä asukkaat vielä tulevat! Ja miten ne iloitsevat, kun näkevät, että ainakin me olemme tässä paikoillamme niinkuin sivistyksen etuvartiots ainakin.

Leivinuunin mieli kirkastuu, kun pääskyt etsivät siitä suojaa, rakentavat pesän sen syliin ja laulavat:

- Kun entinen pesä on hävitetty, niin rakennamme uuden! Niinhän on aina tehty.

Lähteinä

Annikki Setälän monet roolit -tapahtuman ohjelma, Kotiseutuyhdistys Rovaniemen Totto ry 2025

Annikki Setälä: Tunturisatuja, Valistus 1947, uusintapainos Väyläkirjat 2025

Nukkemaailma. Satukertomus, Otava 1949

Nukketeatteri, Otava 1951

Tilkkupeitto – sodanjälkeistä Saksaa ristiin rastiin, Valistus 1954

Leila Peltonen: Nukketeatterintekijänä Lapissa – pohjoista nukketeatterikulttuuria 1940-luvulta

tähän päivään, Atrain&Nord 2019

Uutisia



Maiju Tawastista kunniajäsen

Nukketeatterivaikuttaja ja tietokirjailija Maiju Tawastille myönnettiin kansainvälisen UNIMAn kongressissa Koreassa Chuncheonissa viime toukokuun lopussa UNIMAn kunniajäsenyys. Kunniajäsenyyden myöntää aina kansainvälisen UNIMAn executive committee. Suomessa kunniajäsenyyden ovat aiemmin saaneet nukketeatteritaiteilijat Mona Leo ja Sirppa Sivori-Asp.

Maiju Tawast on työskennellyt Nukketeatteri Vihreän Omenassa, minä aikana hän toimi UNIMAn presidentin Sirppa Sivori-Aspin assistenttina lukuisissa kansainvälisissä tapaamisissa. Maiju Tawast on kirjoittanut lukuisia artikkeleita ja selvityksiä nukketeatterialasta. Hän oli yksi kirjoittajista Nukketeatteria suomalaisilla näyttämöillä -teoksessa. Hän on ollut vaikuttamassa alan koulutuksen syntyyn, työskennellyt luottamustehtävissä esim Taikessa sekä toiminut Suomen UNIMAn puheenjohtajana, varapuheenjohtajana ja kansainvälisenä edustajana.

Maiju Tawastia onniteltiin isolla joukolla Sampon nukketeatterifestivaalien yhteydessä järjestetyssä iltajuhlassa 30. elokuuta.

Timo Väntsille Pro Finlandia

Nukketeatteritaiteilija Timo Väntsi sai joulukuussa 2024 Suomen Leijonan ritarikunnan Pro Finlandia -mitalin. Timo Väntsi työskentelee Turussa free lancerina, ja on toiminut Suomen UNIMAn puheenjohtajana vuodesta 2022.

Pro Finlandia -mitalin myöntää vuosittain ritarikunnan suurmestarina toimiva tasavallan presidentti ansioituneille taiteilijoille ja kirjailijoille. Vuonna 2024 mitali myönnettiin 15 taiteilijalle.

Asetus Pro Finlandia mitalista säädettiin vuonna 1943, ja ensimmäiset mitalit jaettiin heti sodan jälkeen vuonna 1945. Tällä haluttiin kunnioittaa taiteilijoiden tekemää työtä sodan aikana. Mitalia on siitä lähtien myönnetty. Lista kaikista myönnetyistä www.ritarikunnat.fi



Tukea ukrainalaiselle nukketeatterille

Suomen UNIMA sai Opetus- ja kulttuuriministeriöltä hankeavustuksen 25.000€ hankkeeseensa ”Ukrainalaisen nukketeatterin näyteikkuna Pohjoismaissa”. Hanke tuo sodan aikana valmistuneita ukrainalaisia nukketeatteriesityksiä festivaaleille vuoden 2026 aikana. Hankkeessa järjestettiin avoin haku Ukrainassa, ja se poiki kaikkiaan 33 ehdotusta.

Hankkeessa ovat yhteistyökumppaneina mukana Suomesta Sampo Festival ja Akseli Klonkin nukketeatterifestivaali sekä muista Pohjoismaista Go Figure (Oslo, Norja), Pop Up Puppets (Tukholma, Ruotsi), Figur i Fossekleiva (Norja) sekä HIP-Fest (Islanti).

Hankkeeseen on haettu myös lisärahoitusta ja sitä laajennetaan sen mukaisesti myös muille festivaaleille. Yhteistyössä ovat vahvasti mukana myös UNIMA-järjestöt Ruotsista, Norjasta, Islannista sekä tietysti Ukrainasta.

Vuoden nukketeatteriteko 2024: Terhi Tuomikko

Vuoden Nukketeatteriteko 2024 -palkinto annettiin valtakunnallisessa Thalia-gaalassa nukketeatteritaiteilija Terhi Tuomikolle, joka on oman kiertävän nukketeatterinsa Teatteri Tuomikon sydän ja sielu.

Valinnan perusteluissa todetaan, että Terhi Tuomikko on sinnikkäästi tehnyt työtä nukketeatterin ja lastenkulttuurin saralla etenkin omalla kotiseudullaan Lahdessa ja sen lähiympäristössä. Teatteri Tuomikon kaltaisten toimijoiden työ on tärkeää koko teatterikentälle: tätä kautta kasvatetaan uutta teatteriyleisöä.

Kuten Terhi Tuomikko itse toteaa: ”Minulle on tärkeää tehdä oma pieni osani, jotta maapallo olisi parempi paikka elää. Haluan kertoa tarinoita, jotka vahvistavat lapsen uskoa itseensä ja tulevaisuuteen. Haluan tehdä esityksiä, jotka kannustavat hyvyyteen ja oikeudenmukaisuuteen ja antavat ajattelemisen aiheita.”

Vuoden nukketeatteriteko -palkinnon tavoitteena on nostaa esiin taiteellisesti tai taidepoliittisesti merkittävä, uusia yleisöryhmiä houkutteleva, innovatiivinen tai muuten erityisen ansioitunut nukketeatteri, -taiteilija tai -tapahtuma tai kulttuuritoimija. Palkinto on jaettu ensimmäisen kerran vuonna 2009, ja se jaetaan joka vuosi.

Vuoden 2025 nukketeatteriteon ehdotuksia aletaan kerätä jälleen vuodenvaihteessa UNIMAn jäsenistöltä. Hallituksen valinta julkistetaan 11.2.2026 suomalaisen nukketeatterin päivänä.



Suomen UNIMAn varapuheenjohtaja Kimmo Tähtivirta palkitsi Terhi Tuomikon Thalia-gaalassa maaliskuussa.

PALIKKATEATTERI PALKITTU MAAILMALLA

Kirjoittanut: Timo Väntsi

Kuvat: Jussi Virkkumaa

KO-KOO-MO on, jonka toiminta on pääasiassa kieli- ja kulttuurimuureista riippumatonta. Kulttuurihyvinvointia edistävän visuaalisen ja esittävän taiteen yhdistyksen KO-KOO-MOn toiminta on saanut vuoden 2025 aikana kansainvälistä tunnustusta kolmelta taholta: Palikkateatteri palkittiin kansainvälisillä festivaaleilla Romaniassa ja Tsekissä, ja Salzburgin leikkimuseo Itävallassa valitsi Elävä veistos I -palikaston sekä Palikkateatterin menetelmäoppaan kokoelmaansa.



Museonjohtajan mukaan he etsivät “asioita, jotka olisivat kiinnostavia myös 200 vuoden kuluttua”. Palikkateatteria-esitykselle (Block Theatre) myönnettiin Award of the Creative Universe of a Show -palkinto 21. kansainvälisellä PUCK -festivaalilla Cluj-Napocassa, Romaniassa. Tsekissä Palikkateatteri sai tuomariston erityismaininnan, Special Recognition by the Jury, 28. Materinka -festivaalilla Liberecissä. Vuonna 2025 Palikkateatteria on nähty myös festivaaleilla Saksassa, Itävallassa ja Kanadassa.

Ihmisenmuotoisen jälleenrakennussarjan suunnittelijana on ollut kuvataiteilija Kai Ruohonen ja Palikkateatteritaiteilijana nukketateatteritaiteilija ja säveltäjä Roosa Halme. KO-KOO-MOn tuottajana toimii Annukka Ketola.

Palikkateatterin keinoin toteutettuja ohjelmajauontoja on nähty YLE:n Pikku Kakkosessa vuodesta 2023 alkaen ja nähdään parhaillaan, joulukuun 2025 loppuun asti. Vuonna 2026 edessä on uudet kujeet yhteistyössä YLE:n kanssa.



KIRSI SIREN: ELÄMÄNI NÄYTÖKSET, INTO 2025

Leila Peltonen

Katkelma teoksen esittelystä takakannessa:

Iloa, lämpöä ja rakkautta oli Kirsi Sirenin lapsuudenperheessä yllin kyllin. Nuo onnelliset vuodet ovat antaneet voimaa myös raskaiden vaikeuksien voittamiseen. Kirsi kasvoi luovuuteen kannustavassa kulttuurisuvussa, arkkitehtuurin ja visuaalisuuden maailmassa. Isoisä, J.S. Sirén, Eduskuntatalon arkkitehti, sekä arkkitehtivanhemmat Kaija ja Heikki Siren johdattivat Kirsin taiteen maailmaan. --

–”Kanavoi luovuuteen” oli toimintaohje, jota noudattaen Kirsi perusti sisarensa Saran kanssa 50 vuotta sitten Espooseen Teatteri Hevosenkengän, jossa he pystyivät päästämään luovuutensa valloilleen.”

Kirja tempaisee alusta alkaen mukaansa seuraamaan 80-vuotissyntymäpäiväänsä tänä vuonna juhliwan teatterinjohtaja Kirsi Sirenin elämän näytöksiä - teos pulppuaa kansikuvaa myöten elämänmyönteisyyttä, tyyliä, tasapainoisuutta. Kirjan taitto ja fontti ovat lukijaystävällisiä, samoin osuva otsikointi, tekstin rytmi ja dramaturgia. Valokuvat tuovat kirjan henkilöt lähelle lukijaa. Rento ja humoristinen piirroskuvitukset sekä suorasanaista tekstiä virkistävät persoonalliset runot ovat kirjoittajan omaa käsialaa. Hänen tavassaan kirjoittaa on tyyneyttä ja lämpöä, niin että yli kolmesadan sivun lukeminen on helppoa ja innostavaa.

Kirsi Sirenin perheen ja suvun tarinan tallentaminen kirjaksi on arvokas teko sekä henkilökohtaisena että kulttuurihistoriallisena dokumenttina. Huolellisesta viimeistelystä elämänekerrasta kiitos kuuluu myös kustannus Intolle ja sen kustannustoimittajalle. Yksi merkittävä, puolen vuosisadan mittainen näytös Kirsi Sirenin elämässä liittyy nukketeatteriin.



Kuva: Noora Geagea / Into Kustannus

Kirsin ja hänen sisarensa Saran perustaman Teatteri Hevosenkengän vaiheet ovat osa suomalaisen nukketeatterin keskeistä historiaa. Sain itsekin kokea pienen hippusen Hepan hengestä 80-luvun alussa, kun Teatterikorkeakoulun nukketeatterikurssin Satu vuotavasta katosta -produktiosta ammensin ammatillista oppia ja rohkeutta oman kiertävän Matkalaukkuteatterini starttaamiseen Lapissa. Jo paljon sitä ennen olin Hevosenkengän Mestaritonttu-esityksessä Kansallisteatterissa ihastellut Saran uudenlaisia kookkaita ja ilmeikkäitä teatterinukkeja – että tällaistaikin nukketeatteri voi olla!

Nukketeatterin tekijälle on erityisen kiinnostavaa lukea sekä Teatteri Hevosenkengän taiteellisista ohjelmavalinnoista että niitä toteuttaneista taiteilijoista kautta vuosien. Pitkäjänteinen, sydämellinen kulttuuriyhteistyö japanilaisen lastenkulttuurikeskuksen kanssa, Juhannusmäen Galleria, Museo Leikki, Vauvateatteri ja Tusculum-taideterapiatoiminta ja monet muut hankkeet täydentävät Teatteri Hevosenkengän kuvaa inspiroivana ja osaavana lastenkulttuurin vaalijana. Suomen nukketeatteriala on tällä hetkellä kiinnostava, uusiutuva ja dynaaminen vapaan kentän ja vakiintuneiden valtionosuusnukketeattereiden kokonaisuus. Viisikymmenvuotias espoolainen Teatteri Hevosenkenkä (perustettu 1975) on vos-teattereista vanhin, seuraavana pyöreitä vuosia täyttää Nukketeatteri Sampo (1977) Helsingissä ja sen jälkeen Teatteri Mukamas (1979) Tampereella. Kaikki kolme teatteria ovat luoneet taiteellista jatkuvuutta, kehittäneet ammatillista työkulttuuria ja taanneet työtilaisuuksia teatterin ammattilaisille ja kaiken tämän myötä pystyneet tarjoamaan tasokkaita teatterielämyksiä eri-ikäisille yleisöille.

Kirsi Sirenin ansioluettelo elämäнкerran lopussa on hengästyttävä. Hevosenkengän 45-vuotissyntymäpäivillä 2020 näyttelijä Eero Ahre totesi onnittelupuheessaan johtajalle että Hevosenkengässä työsuhteet ovat olleet harvinaisen pitkiä teatterialalla. Puhujan mukaan syy henkilökunnan viihtyvyyteen on se ilmapiiri, jonka Kirsi Siren on johtajana on pystynyt luomaan. ”Annat jokaiselle työntekijälle vastuuta ja saat meistä parhaat puolet esiin teatterinjohtajana. Sinun kykysi innostua uusista asioista ja kiinnostuksesi laaja kirjo toimivat esimerkkinä meille kaikille.” Aivan teoksen lopussa on vielä kaksi lukijaa palkitsevaa yllätystä. Toinen on Sanna Hallénin kirje ”Tyttäreltä äidille” - Sanna on löytänyt oman uransa ryhmätaideterapeuttina Hevosenkengän Juhannusmäellä. Ja viimeinen sana on kaksitoistavuotiaan Kirsin runo MINÄ. ”Nykyaikainen joululaulu”.

Kannattaa lukea!

Palkinto Cosimo Galianolle 2025

Suomen Kulttuurirahaston Etelä-Pohjanmaan rahasto on myöntänyt vuoden 2025 palkinnon Pikku Aasin nukketeatterin taiteelliselle johtajalle Cosimo Galianolle.

Palkintoperusteissa korostettiin Galianon työtä ”hymystä ja ilosta, nukketeatterin lumosta”.

Cosimo Galiano on monipuolinen taiteilija ja kädentaitaja, jonka osaaminen kattaa nukettamisen, näyttelemisen, ohjaamisen, teknisen suunnittelun, lavastuksen sekä graafisen työn. Hän on toiminut vuodesta 2006 Pikku Aasin nukketeatterin taiteellisena johtajana ja ollut keskeinen hahmo teatterin kehityksessä Vaasassa.

Pikku Aasi on tullut tunnetuksi sekä omasta esitystilastaan että kiertueesityksistään. Teatteri on myös järjestänyt kansainvälisen Pikku Aasi-nukketeatterifestivaalin Vaasassa jo kahdeksan kertaa sekä lukuisia työpajoja ja kursseja.

Palkinnon perusteluissa nostettiin esille Galianon pitkäjänteinen ja määrätietoinen työ lasten ja aikuisten nukketeatteritietoisuuden laajentamiseksi. Erityisen merkittävää on hänen panoksensa italialaisen nukketeatteriperinteen ylläpitämisessä Suomessa, jossa sitä nähdään muuten melko harvoin.



kuvassa: Cosimo Galiano
kuvaja: PIKKU AASIN NUKKETEATTERI



MANNERHEIMIN UNI UUDENVUODENYÖNÄ TIIBETISSÄ

Karim Tsarkov

Kuvat: Taiga-Matto Nukketeatteri

Vuonna 2012 nukketeatteritaiteilija ja ohjaaja Karim Tsarkov toteutti Turussa yhteistyössä Maat ry:n kanssa näytelmän Mannerheimin uni uudenvuodenyönä Tiibetissä. Teos syntyi hänen kiinnostuksestaan Siperian ja Aasian teatteriperinteiden juuria kohtaan, aikana jolloin hän koki syvää pettymystä Venäjän poliittiseen kehitykseen.

Esityksen innoituksena toimi tiibetiläinen tsam-rituaaliteatteri, hengellinen mysteerinäytelmä, joka yhdistää musiikin, tanssin ja naamiot.



Tätä varten italialainen taiteilija Ivo Gabbianelli valmisti seitsemän naamiota: peura, tiikeri, hevonen, Valkoinen Vanhus, Erlik-han (alisen maailman valtiasta), Buddha ja itse Mannerheim. Jokaisella naamiolla oli symbolinen merkitys: ne ilmensivät ihmisyyden eri puolia ja kohtauksia Mannerheimin elämästä – hänen metsästysharrastustaan, kohtaamisiaan sodassa ja kuoleman kanssa, tapaamisia Tiibetin hengellisten johtajien kanssa sekä hänen omaa sisäistä kasvuansa.

K
a
t
s
e
m
e
n
e
s
e
n
,
a
s
k
e
l
t
u
l
e
v
a
n

Näyttämörakenne seurasi rituaalin muotoa: naamiot ilmestyivät katsomon takaa, kulkivat yleisön halki, tanssivat lavalla ympyrän muodossa ja poistuivat musiikin saattamana. Keskellä istui Mannerheimin naamio, viiksineen ja turkislakkeineen. Hänen kaulassaan roikkui musta kivi, joka symboloi ihmisen sisäistä negatiivista energiaa ja jonka Erlik-han tuhosi esityksen huipentumassa. Katsojien tueksi mukana oli kertoja, joka avasi jokaisen naamion ja kohtauksen merkitystä. Näin Mannerheimin uni oli yhtä aikaa muinaisen rituaaliteatterin rekonstruktio ja pohdinta historiasta, hengellisyydestä ja ihmisyydestä.



Naamiot eivät olleet vain roolihahmoja, vaan Mannerheimin sisäisen elämän inkarnaatioita: metsästetty saalis, villi peto, viisas opettaja, auttava hevonen, hengellinen Buddha sekä erehtyvä, mutta kasvuun pyrkivä ihminen. Näytelmän ensi-ilta oli Turun pääkirjastossa uudenvuodenaattona 2012. Tsarkoville teos merkitsi alkua taiteelliselle polulle, joka on omistettu perinteisten naamio- ja rituaaliteatterimuotojen tutkimiselle ja uudelleentulkinnalle nykypäivän esityksissä.

Kuvat: Taiga-Matto Nukketeatteri



Edustajan raportti – UNIMAn 24. kongressi

Chuncheon, Etelä-Korea, 26.–30. toukokuuta 2025

Laatija: Erzsébet Tamás

Johdanto ja henkilökohtaisia huomioita

UNIMAn 24. kongressiin osallistuminen etäyhteyden kautta oli inspiroiva ja voimaannuttava kokemus. Vaikka olin mukana etänä, kongressi onnistui luomaan vahvan yhteisöllisyyden tunteen. Oli vaikuttavaa nähdä, miten nukketeatteri elää ja voi hyvin eri puolilla maailmaa – niin taiteena kuin yhteiskunnallisena ja kasvatuksellisenä välineenä.

Oli myös kunnia edustaa Suomen UNIMAA yhdessä Roosa Halmeen kanssa.

Läsnäolomme varmisti, että suomalaisella nukketeatterilla oli ääni tässä kansainvälisessä keskustelussa.

1. Kongressin rakenne ja yleiskuva

Kongressi järjestettiin hybridimuodossa, ja siihen osallistui 182 edustajaa 57 maasta (127 paikan päällä, 55 etänä). Neljän päivän aikana käsiteltiin muun muassa: kansallisten keskustusten ja komissioiden raportteja, keskeisiä aloitteita ja päätöksiä, vaaleja sekä luovia sisältöjä, kuten Fishing Fresh -esitysformaatti.

Kongressin teemana oli "Borders – Puppetry Unborders", joka muistutti meitä siitä, miten nukketeatteri ylittää rajoja – maantieteellisiä, sosiaalisia ja taiteellisia – ja yhdistää ihmisiä kielistä ja kulttuureista riippumatta.

2. Johtokunnan vaalit

Yksi kongressin merkittävimmistä hetkistä oli uuden johtokunnan valinta kaudelle 2025–2029. Johtotiimi koostuu seuraavista:

- Puheenjohtaja: Louise Lapointe (Kanada)
- Pääsihteeri: Fabrizio Montecchi (Italia)
- Varapuheenjohtajat: Annette Dabs-Baucks (Saksa) ja Anurupa Roy (Intia)
- Rahastonhoitaja: Clément Peretjatko (Ranska)

Johtoryhmässä on hyvä maantieteellinen ja sukupuolten välinen tasapaino sekä yhdistelmä kokemusta ja uusia näkökulmia. He ovat sitoutuneet siirtämään hallinnolliset, rakenteelliset asiat verkkoon, jotta tulevat live-kokoontumiset, kuten seuraavat kongressit, voivat keskittyä puhtaasti luovuuteen ja taiteelliseen vuorovaikutukseen.

Pidän tätä suuntauksena erinomaisena: se antaa mahdollisuuden jättää byrokratian taakse ja keskittyä siihen, mikä tekee UNIMAn tapahtumista maagisia – jaetut ideat ja taide.

3. Tärkeimmät päätökset ja hyväksytyt aloitteet

Kongressissa käsiteltiin yli 40 aloitetta, joista monet liittyivät rakenteellisiin ja eettisiin kehittämistarpeisiin.

Tärkeitä päätöksiä:

- Sääntöuudistus: Työryhmä perustettiin valmistelemaan UNIMAn sääntöjen ja toimintaohjeiden kattavaa uudistusta. Tavoitteena on selkeyttää kieltä ja nykyaikaistaa organisaation rakenteet.
- Eettiset ohjeet ja turvallisuus: Hyväksyttiin päätöksiä luoda viralliset eettiset ohjeistukset sekä turvallisen osallistumisen käytännöt kaikille tapahtumille ja komissioille.
- Digitaalinen äänestäminen ja hybridiosallistuminen: Etäosallistujien käyttöön otettu sähköinen äänestysjärjestelmä hyväksyttiin osaksi UNIMAn tulevia toimintatapoja.
- Komissioiden uudelleenjärjestely: Kongressi virallisti uuden komissiorakenteen, joka koostuu alueellisista, temaattisista ja strategisista työryhmistä (esim. Futures, Happiness, Humanitas).
- Nuorten tukeminen: Useat aloitteet tukivat mentorointia, nuorten projektien näkyvyyttä ja taloudellista saavutettavuutta.

4. Fishing Fresh – luovuuden kohokohta

Yksi selkeimmistä kohokohdista oli Fishing Fresh -sessio, jonka järjesti nuorisokomissio. Osallistujat esittelivät kolmen minuutin aikana luovia projektejaan – mukana oli mm. kokeellista nukketeatteria, tekoälyn hyödyntämistä sekä yhteisölähtöistä taidetta.

Uskon vilpittömästi, että Fishing Fresh on erinomainen aloite: se antaa uusille äänille tilaa tulla kuulluksi, kannustaa yhteistyöhön ja tuo UNIMAan aitoa luovaa uusiutumista. Formaatti oli raikas ja helposti lähestyttävä, ja suosittelen lämpimästi UNIMAA edistämään satelliittiversioita kansallisten keskusten kautta – näin nuoria tekijöitä tavoitetaan myös kongressien välillä.

5. Julkaisutoiminta ja viestintä

Kongressissa lanseerattiin kaksi uutta viestintävälinettä:

- UNIMAGAZINE: Kansainvälinen verkkolehti, jonka tarkoituksena on jakaa jäsenten haastatteluja, artikkeleita ja projektikuvauksia eri puolilta maailmaa.
 - "How to UNIMA" -opas: Uusille jäsenille suunnattu digitaalinen opas, joka selkeyttää UNIMAn rakennetta ja osallistumismahdollisuuksia.
- Nämä työkalut ovat lupaavia askelia kohti parempaa näkyvyyttä ja yhteydenpitoa UNIMAn sisällä.

6. Katse kohti tulevaa: Praha 2029

Kongressissa vahvistettiin, että seuraava UNIMAn maailmankongressi järjestetään Prahan kaupungissa vuonna 2029, jolloin järjestö juhlii 100-vuotisjuhlavuottaan. Tämä tulee olemaan merkittävä ja historiallinen hetki kansainväliselle nukketatteriyhteisölle.

7. Suosituksia Suomen UNIMAlle

Kokemukseni pohjalta suosittelen, että Suomen UNIMA:

1. Osallistuu aktiivisesti sääntöuudistukseen, jotta avoimuus ja saavutettavuus vahvistuvat.
2. Kannustaa jäseniä osallistumaan komissioiden toimintaan, erityisesti koulutuksen, nuorten, perinnön ja tutkimuksen alueilla.
3. Järjestää oman Fishing Fresh -satelliittisession Suomessa, esimerkiksi nuorille suunnatun tapahtuman tai festivaalin yhteydessä.
4. Edistää suomalaisten projektien näkyvyyttä UNIMAGAZINEssa.
5. Panostaa nuorten sitouttamiseen kansallisesti, tarjoamalla mentoreita, esitystilaisuuksia ja näkyvyyttä uransa alussa oleville tekijöille.

Lopuksi

UNIMAn 24. kongressi oli merkittävä ja tulevaisuuteen suuntaava tapahtuma. Se painotti kansainvälisen vuorovaikutuksen arvoa, eettisten periaatteiden uudistamista ja rakenteellista kehittämistä. Kongressi myös loi uusia väyliä monimuotoisemmalle ja osallistavammalle toiminnalle koko.

WE'RE RENEWING OUR HOMEPAGE!

Exciting changes are coming — www.unima.fi and Nukketeatterilehti are joining forces! Soon, you'll find news, articles, and inspiration from the world of Finnish puppetry all in one place.

Stay tuned and come explore our renewed homepage soon!

Uudistamme kotisivumme

Jännittäviä muutoksia on tulossa — www.unima.fi ja Nukketeatterilehti yhdistävät voimansa! Pian löydät uutiset, artikkelit ja inspiraatiota suomalaisen nukketeatterin maailmasta kaikki samasta paikasta.

Tervetuloa pian tutustumaan uudistuneille sivuillemme!

Tilaa NUKKETEATTERILEHTI kotiisi ja tiedät,
mitä nukkeskenessä tapahtuu!

Kestotilaus 20€/vuosi

Tilaa lehti lähettämällä sähköpostia osoitteeseen
unimafinland@gmail.com,

soittamalla UNIMAn toimiston numeroon

+358 46 811 4024

tai lähettämällä postia osoitteeseen

Nukketeatteritalo, Lepolantie 19, 00660 Helsinki.

Nukketeatteria kustantaa nukketeatterijärjestö Suomen

UNIMA ry

(Union Internationale de la Marionette).

<http://www.unima.fi>

LEHTI
NUKKETEATTERI

2025